

צה"ל נסוג בסיני, והתכונן להיערכות העצומה כנגד, כשלפחות הוגה ידיעות צבאי אחד — האלוף (מיל.) מתי פלד — מטיל בגלוי ספק בתהליך קבלת ההחלטות, שהביא להיערכות זו. לדעתו של פלד, אין צורך בכוחות עצומים אלה כנגד, ולא נערך כלל ויכוח רציני על סדר הכוחות הדרוש אחרי חתימת חוזה השלום. פינוי השטחים הנרחבים של המיזרח, פירוט סיני וקיצור קרהגבול, ויכוח תיאורטי אחר, שגם בו היה מעורב פלד, התנהל במילחמת-תצהירים בבית-המישפט העליון, כאשר הרמטכ"ל, רפאל ("רפול") איתן טוען, כי יש חשיבות ביטחונית להתנחלות אלון-מורה, ואילו אישה-השנה תשכ"ט, הרמטכ"ל-לשעבר חיים בר-לב, יחד עם פלד, קובעים את ההיפך. אישה-השנה תשל"ח, שרה-ביטחון עזר וייצמן, שלא הופיע במישפט, הודיע כבר קודם לכן כי הוא שולל את ההתנחלות.

בעוד שהרמטכ"ל הפליג בשבח ההגנה המרחבית, גם ברמת-הגולן, טען אלוף פיקוד-הצפון, אביגדור ("יאנוש") בר-לב, כי ההתנחלות ברמת-הגולן חשובה פחות מאשר ההתנחלות בגליל, באותה הזדמנות הפליט (או שלא הפליט) פסקו שהסעיר את הארץ: שהערבים בגליל מהווים "סרטן" בגוף המדינה.

סערה עוד יותר גדולה עוררה החלטתו של הרמטכ"ל להמתין את עונשו של קצין זוטר, שביצע מעשה-זוועה נורא בשלהי מיבצע-ליטאני בתשל"ח — החלטה שהפכה את רפול לאישה-המישפט של תשל"ט. מעולם לא היה נטוש ויכוח זה נוקב על עיקרון טוהר-הנשק, כמו בעיקר בות החלטה זו.

אך הפעולה העיקרית של צה"ל התרכזו, השנה, בדרום לבנון. שם ניהל צה"ל מילחמה של ממש, רצופה ועקובה מרם (של הצד השני). היתה זאת מילחמה מסוג חדש לישראל, שהזכירה במידה גוברת והולכת את מילחמתם של האמריקאים בוויאט-נאם — מילחמה באמצעות באי-כוח, תוך הפעלה מירבית של נשק-השדה בלתי-איישי, מטוסים ותותחים, והשארת הלחימה על הקרקע בידי שכי-רים זרים, בעלי מוטיבציה מפוקפקת.

ראשם של שכירים אלה היה אישה-ביטחון של השנה, הרב-סרן (של הצבא הלבנוני) סעד חדאד, הרפתקן מקומי שקיבל לפתע פירסומת עולמית, רובה שלילית ביותר. כמו "בעלה-הברית" של האמריקאים בוויאט-נאם, המרשל תיו, היתה גם אישיותו של חדאד שנוייה במח-לוקת — ספק שכיר-חרב, ספק אידיאליסט עזתי, ספק קוויזלינג, ספק לוחם-שיחורר.

ישראל נימקה את התערבותה בדרום-לבנון כאותם הנימוקים שהובאו עליידי האמריקאים בוויאט-נאם — הצורך לעצור תוקפנות ולהגן על המולדת מרחוק. אולם לבנון קרובה יותר לישראל, מכפי שהיתה ויאט-נאם לאמריקה. יצירת חגורת-ביטחון, שעליה מגינים בני-המקום, נראתה תחילה הגיונית בעיני רבים, אך במהלך תשל"ט לא היה תמיד ברור מי מכשכש במי — הכלב בונב או הונב בכלב, כפי שלמדו האמריקאים בוויאט-נאם, מעשה גורר מעשה, ההתערבות מתרחבת מעצמה, וקל יותר להיכנס להרפתקה כזאת מאשר לצאת ממנה. הצל של מילחמת-לבנון דחק לא פעם את האור של השלום עם מצרים, כשאווירת המילחמה מתחרה בהצלחה באווירת השלום. ביגלל מילחמת-לבנון הושחרו פני ישראל בעולם, אחרי שזכתה ביוקרה של אנשי-השלום בעיקבות הענקת פרס-נובל למנחם בגין. בפרוס תש"ם היה פרוש ערפל כבד על עתידו של סעד חדאד, ועל עתיד המילחמה שהוא עומד במרכזו.

שתי נשים זוהרות עמדו על הרציף בחיפה, וייצגו את הטוב שבשתי הארצות. מכאן היופי הבשל, המתורבת, של ג'יהאן אל-סאדאת, ומכאן היופי הרענן, הצברי, של אופירה נבון.

קשה היה להעלות על הדעת כי רעייתו של נשיא-ישראל עברה, כמה ימים לפני כן, גיתוח להרחקת גידול ממאיר — מכה שהיתה עלולה לשבור את רוחו של כל אדם, ועל אחת כמה וכמה של כל אשה צעירה. אך בכוח נפשי וגופני, שנראה מופלא, מילאה אופירה נבון את תפקידה, כשהיא שופעת חדות-חיים ישראלית. קשה היה גם להעלות על הדעת שרק שבועיים לפני כן שיכלה רעייתו של נשיא-מצרים את אמה הבריטית. אולם אשת-השנה של תשל"ט היתה דמות שונה לגמרי — האשה הטראגית, שכל לב בישראל היה נתון לה בליל-הזוועה, שאין נורא ממנו.

סמדר הרן התחבאה באינטרסול בדירתה, יחד עם בתה ושכנתה, כאשר תקפו הפיזדאיון את הבית ברחוב ז'ובטינסקי 61 בנהריה. בעלה והבת השניה, עינת, נעלמו, ולאחר מכן הסתבר כי נהרגו. יעל בת השנתיים בכחה. סמדר כיסתה את פניה כדי להשתיקה.

איש לא יידע לעולם מה התרחש בראשה של האשה המבוהלת באותם רגעים גורליים. האם התנגשו בנישמתה שני יצרים אנושיים בסיסים — יצר הקיום-העצמי ויצר-האמהות — והשני נוצח? האם פעלה בלא-הכרה, מבלי לדעת מה היא עושה? יעל נחנקה.

אילו רגשות התרוצצו בלב האם כאשר עמדה ליד הקבר הפתוח של שלושת יקריה — הבעל ושתי הבנות, מישפחתה כולה?

הארץ כולה השתתפה בצער האם, בגל של רגש שהציף את הלבבות. אך כעבור ימים היתה ריאקציה, והיו שמתחו ביקורת על התנהגות האם. סמדר ניסתה למיין את רגשותיה, להסביר ולפרט אותם, אך לא הצליחה. רק מי שעמד אייפצם במצב דומה יכול היה להעז לפשוט — ומי עמד במצב כזה?

צעיר

רגב: חומר הדברה

הצעירים והצעירות של ישראל הרשימו השנה לא פעם בנכונותם להקריב נוחיות וקאריירה למען אידיאליים. הם לא עשו זאת במיסגרת המיפלגות, שגידלו בדרך כלל זן מאוס למדי של סקסנצ'יקים. הם עשו זאת בתנועות לוחמות, ולעיתים גם כיהידים.

הדוגמה היפה ביותר של נכונות למאבק אידיאליסטי טהור על עניין צודק, ניתנה דווקא על-ידי הצעירות חיילות-המילואים, שהתקוממו נגד החלטת הקואליציה לשחרר כל בת משרות-חובה אם היא מצהירה על דתייתה, בלא בדיקה וחקירה, תוך הגברת העול על הנשים המשרות במילואים. בסידרה של שביחות-רעב ושביחות-שבת הצליחו אסיה חסון, רינת לוי וחברותיהן להעניק ממד דרמאטי למאבקן. הן הלכו לבית-הסוהר הצבאי, נשפטו וסבלו, מבלי לוותר, אך מול החומה הנחושה של הקואליציה, התלוייה עתה כולה בחסדיה של מועצת-גדולי-התורה, ומול האדישות של רוב הציבור, לא היה סיכוי למאבקן.

קבוצה אחרת של צעירים המשיכה להפעיל את תנועת שלום עכשיו, שרשמה השנה כמה דפים יפים בתולדותיה. לשיאה הגיעה בתשל"ט, בהפגנה הגדולה של שוחרי-השלום מכל הארץ, לרגלי ההתנחלות הפרובוקטיבית אלון-מורה.

צעיר שפעל כיהיד היה הסטודנט בני ציטריין, ששיגר למערכת העולם הזה מיכתב, שבו הביע את סלידתו מן המתרחש בשטחים הכבושים, וקרא להסיק מסקנות. כאשר פורסם המיכתב במדור-המיכתבים של העולם הזה, טען שרה-מישפט כי איש כזה אינו קיים. ציטריין עמד במבחן, קם והודהה פומבית, ועל כן הואשם, יחד עם עורכי העולם הזה, בקריאה לכוחות-המוזיינים לאי-יציאות, על פי סעיף ביטחוני חמור בחוק הפלילי.

בצד השני של המיתרס עמדו אנשי גוש-אמונים והמת-נחלים, יותר מכל עוררו תשומת-לב המאבקים של מתנחלי פיתח-רפיה, שהתיישבו בשעתו על האדמה אשר יושביה הבדואים סולקו ממנה על-ידי אלוף-הפיקוד אריאל שרון, בפעולה שהיתה כה אכזרית עד כי נזנף רשמית על-ידי הממשלה. בשעתו זכתה ההתנחלות בבירכתם של גולדה מאיר, שגרמה למילחמת יום-הכיפורים, ביגלל החלטתה להקים את העיר ימית, ושל מנחם בגין, שהבטיח להקים לעצמו בית באחת ההתנחלויות.

בהנהגת איציק רגב מנאות-סיני וחבריו, יצאו המתנחלים למאבק אלים, שהתחיל בקרב עם החיילים בגדר-הירק של נאות-סיני, שהיה בעבר חוה חקלאית ניסיונית של המצרים, והנמצא בשטח שהוחזר למצרים. בקרב זה נשפכו חומרי-הדברה רעילים על החיילים ואלוהי-הפיקוד שאל טלפונית את שרה-ביטחון אם עליו לפתוח באש.

המאבק נמשך לאחר מכן, במקומות שונים ובדרגות שונות של אלימות. לציבור הנדהם נתגלה, כי המתנחלים תובעים סכומים אגדתיים של כסף, כפיצוי על השנים שהקדישו להתנחלות, שהיתה בעיניהם מיצוה חלוצית ולאומית. המתנחלים עצמם התפלגו לקבוצות שונות, שהציגו תביעות שונות. אולם העירובוב של תאונות-כצע עם אידיאליים לאומיים היה תופעה חדשה — לפחות בצורה גלויה כזאת.

ברנע: קצין רוצח

עיתונות

בצניעות אופיינית אמר נחום ברנע: "ההוקרה אינה מגיעה לי, אלא לאנשים מתוך המערכת שמצפונם הטרדיד אותם, ושהעבירו את החומר אלי."

החומר שהועבר לברנע היה סקופ, שכל עיתונאי בעל-מצפון היה ברצון מוותר עליו: סיפור על מעשה-זוועה שביצע קצין-זוטר בתום מיבצע-ליטאני בדרום-לבנון, וש-עליו נשפט והורשע בשתי הערכאות הצבאיות. הוא נידון תחילה ל-12 שנות-מאסר, ובערעור ל-8 שנים. הרמטכ"ל הפחית את פסק-הדין, והעמידו על עונש-מאסר מגוחך של שנתיים (ראה חישפוט).

הצנוורה הצבאית אסרה את פירסום הידיעה. ברנע — בעל טור של ידיעות פוליטיות בדבר השבוע, הנחשב בקרב העיתונאים כמדור המעולה ביותר מסוגו — הרעיש שמיים וארץ כדי להביא לפירסום הפרשה. הוא לא הצליח להביא את הפרטים לידיעת הציבור הרחב, אך הם נודעו לכל צמרת המדינה, לא במעט תודות למאמרי.

באותו שטח הצטיין גם חברו-למערכת, אמיר אורן. עוד לפני פרשת הקצין-הרוצח פירסם אורן גילויים חשובים על החבלה במערכת-השיפוט הצבאית.

היו אלה דוגמות בולטות לעבודה עיתונאית בעלת יעוד, כאשר העיתונאים רואים את עצמם כשליחי הציבור, הממלאים תפקיד חשוב ביותר למען טוהר המדינה והחברה. מבלי להידבק ברעות-החולות של העיתונאים: ציניות פשגנות, "יד רוחצת יד" ולא-איכפתיות.

מתחלה רציני על תואר אישה-עיתונות של השנה היה מוטי גלית, איש ידיעות אחרונות, שפתח במערכת הגילויים הגדולה על מגן דוד אדום, ותוך כדי כך גרם למתפכה באותו אירגון, שהתקיים במשך שנים רבות מחוץ למעגל תשומת-הלב העיתונאית, ומשום כך הסתאב. עיתונאי, שעמד השנה בעצמו במרכז של דיווח עיתון נאי רב, היה הכתב הפלילי של הארץ, אבי וולנטיין,